

“ԵՏ ԴԱՐՉ ՉԿԱՅ”
(Հայկաշէն Ուլունեան)

Այ՛ն, այսպէս բարբառած է հայ ամերիկոսին, հայերէնի անտեղեակ, Եւրոպայ Միջին-Արեւելքի եւ հայ գաղութներու կացութեան անխնայ, Հ.Բ.Ը.Միութեան կրթական յանձնախումբի ամբողջատիրական ատենապետուհին:

Հրեաներու Մովսէս մարգարէն լեռան գագաթը բարձրացած, Աստուծոյ ձայնին անձնատուր, ժպոյի վրայ հրեղէն գիրերով գրեց հրեայ ժողովուրդին համար պարտադիր տասնաբանեան: Հինաց ալ Մովսէս մարգարէի նման կրթական մարգարէաշունչ ատենապետուհին պայրացած կ'աղաղակէ “Ե՛ւ Դարձ Չկայ”:

Ահա թէ որոնց ձեռքը մնացած է Հ.Բ.Ը.Միութեան ասպագան եւ ինչ խիղճի տէր անձեր արհամարհելով ամբողջ հայ ժողովուրդին, Հայաստան աշխարհէն մինչեւ Իսլանտա, բոլոր դասակարգերուն ձայնը, բողոքը, ազգապահպանման ճիգերը, կ'աղաղակեն, “Ե՛ւ Դարձ Չկայ”:

Ինչո՞ւ պարոն Ալէք Մանուկեան համեստութիւնը բաց եւ իր անձը բարձրացնող վեհութիւնը ունեցաւ առնուած որոշում մը յետոյ կոչելու, անսպով իր ժողովուրդի ձայնին, հայ մտահոգ մարդոց թելադրանքին ու ոչ միայն շարունակեց բաց պահել Սելգոնեան Կրթական Հաստատութեան դռները հայ աշակերտներուն առջեւ, այլեւ համաձայն գոնուեցաւ Կեդրոնական Վարչութեան իր գործակիցներուն հետ, ամբողջովին վերակազմակերպել հաստատութեան կենցաղային վիճակը, պայն մրցակից դարձնելու համար արդիական գիշերօթիկ վարժարաններու պայմաններուն: Այսօրուան Կեդր. Վարչութեան անդամները կ'երեւի դոյնն անհատականութիւնը չ'ունին կարենալ ոտքի ելլելով “Ոչ” ըսելու հրամայուած անտեղի, վնասակար ու նուիրական կոտակի մը արբապղծումին: Որքա՞ն պարմանալի է որ տասնըվեցէն մէկ անդամ իսկ չէ համարձակած, իր ներքին խղճահարութիւնը յայտնել ու բոլորը լռելեայն ակամայ իրենց ստորագրութիւնը դրած են իրենց առջեւ դրուած թուղթի կտորի մը վրայ: Ի՞նչպէս կարելի է որակել Հ.Բ.Ը.Միութեան Կեդր. Վարչութեան այս կարմի անդամները: Ես անձնապէս խօսեցայ, “դուք ցեխի մէջ մտաք ժողովուրդին առջեւ, քանի ժողովուրդը խափեցիք յայտնելով որ հակառակ էք առնուած որոշումին ու պիտի ընդդիմանաք:” Բայց դուք պարկեշտութիւնը եւ քաջութիւնը չ'ունեցաք պահելու ձեր իրական որոշումը, որովհետեւ կը հաւատամ որ անկեղծ էիք ձեր արտայայտութեան մէջ: Բայց չկրցաք երբ պահը ներկայացաւ, ձեր ներքին ձայնին անսպով “Ոչ” ըսել հրամայուած հրահանգին: Իսկ տակաւին քանի մը ուրիշներ, որոնք տարիներով ազգապահպանման յոյսներով ժողովուրդին ներկայացած էին, անոնք ալ ճղճիմ վիճակի վերածուելով, չ'ունեցան քաջութիւնը իրենց տասնամեակներու հաւատքին վրայ հաւատատ մնալու:

Այսօր եթէ Պօղոս Նուպար Փաշան, Արշակ Գարակէօպեանը, Ալէք Մանուկեանը ողջ ըլլային, իրենց հանգստեան կոչուած աթոռներէն լեղապատար պիտի պոռային, “Յո՞ Երթաս Բարեգործական, մեր տասնամեակներու ընթացքին շինած ազգային բերդերը, չէ՛ք կրնար, իրաւունք չունիք ձեր քնահաճոյքին համար կամ ձեր բարեկամները ուրախացնելու համար, քանդել, նիւթականի վերածել, փոշիացնել կամ ձեպի հաճելի ձեռնարկներուն յատկացնել: Կոտակը եղած է ափիւրքի հայ պաւակներուն համար, դուք իրաւունք չ'ունիք պայն փոխադրել Հայաստան:

Ո՞ր են այսօր Հ.Բ.Ը.Միութեան շրջանակները, փառքի համա՞ր նստած են իրենց աթոռներուն վրայ: Ո՞ր են Ռամկավար Ազատական Կուսակցութեան պատասխանատուները, որոնք տարիներով Հ.Բ.Ը.Մ.ը կենդանի պահելու, պարզացնելու, ժողովուրդականացնելու եւ հարստացնելու համար այնքան մեծ գործիչներ տուին ու իրենց ամբողջ մամուլը տրամադրեցին Միութիւնը պաշտպանելու: Այսօր երեսուն արծաթով անո՞նք եւս գնուած են: Վերջապէս ո՞ր են մեր եկեղեցական եւ հայաստանեան պետական իշխանութիւնները որոնք գիշեր ցերեկ ազգապահպանում կը հոլովեն: Անոնց փափաքը միայն արտասահմանի ազգապահպանման կարոյցները քանդելով աճուրդի հանել ու արդիւնքը դէպի Հայաստան փոխադրե՞լ է: Երբ արտասահմանը տկարանայ, ան ի՞նչպէս օգտակար պիտի ըլլայ հայրենիքին: Հայրենի եկեղեցին ու պետական իշխանութիւնը բոլոր աստիճաններով, կը ջանան միայն օգտուիլ արտասահմանի կարելիութիւններէն, յաճախ արտասահմանի գոյութեան արմատներուն վնասելու գինով իսկ:

Տակաւին Հ.Բ.Ը.Միութեան նախագահը ասդին անդին կը խօսի Միութեան կրթական ծրագիրներուն մասին: Ան կամ ըսածը չի հասկնար կամ իրեն թելադրուածը թութակի նման կը կրկնէ: Երբ Վոթըրթաունի դպրոցը փակեց Կեդր. Վարչութիւնը քանի մը տարիներ առաջ, երբ Սելգոնեան Կրթական Հաստատութիւնը Յունիս 5, 2005-ին փակելու որոշում առած է, երբ կը փորձէ փակել Աթէնքի Միութեան Գաղվաքեան վարժարանը, երբ տակաւին կը խօսի Թօրոնթոյի Դանիէլ

Ծառուկեան վարժարանը փակելու մասին, երբ Միտնիի Միութեան վարժարանը նիւթական պատճառներով փակուելու վտանքին առջեւ է, մինչ նոյն քաղաքին մէջ հայ կաթոլիկ եւ դաշնակցական վարժարանները կը յորդին աշակերտներով, երբ Վիլնիայի ակումբի գնումը Աեդրոնը կ'արգիլէ հակառակ եղած նուիրատուութեան տրամադրութեան (գումարը Նիւ Եորք փոխադրուած), երբ ժամանակին փորձուեցաւ արգիլել Մելպուռնի մասնաճիւղին վերակենդանացումը եւ արգիլել անոր ակումբ ապահովելու փորձերը, երբ դարձեալ փորձուեցաւ արգիլել Պուլկարիոյ մասնաճիւղերուն վերակենդանացումը, երբ ծախուեցան Պէլրոթի Դարուհի-Յակոբեան եւ Յովակիմեան-Մանուկեան վարժարաններու շէնքերը եւ գանցուած գումարները Նիւ Եորք փոխադրուեցան, այդ գումարներէն մաս մը կը մերժուի տրամադրել Պէլրոթի նոր վարժարանի շինութեան, որուն այնքան պահանջքը ունի Պէլրոթի Միութեան շրջանակը, երբ A.G.B.U. news-ը դադրեցաւ լոյս ընծայուել, երբ Փարիսի U. G. A. B. magazine-ը չի հրատարակուիր այլեւս, երբ Յուշարար-Միութիւնը որ ամսաթերթ էր, եռամսեայ հրատարակութեան վերածուեցաւ, ի՞նչ կը նշանակէ ասոյին անոյին բղաւել Միութեան մշակուող կրթական ծրագրին մասին: Գործուող ատերին շուրջ զ՞ով համուելու համար: Ու տակաւին հաստատել որ Համապայինը ի պատիւ իրեն, դպրոցներ կը բանայ ու դպրոցաշէնքեր կը կառուցանէ Երոպա, Միջին-Արեւելք: Ի՞նչպէս բացատրել Միութեան դպրոցական ծրագիրներու պատրաստութիւնը: Հ.Բ.Ը.Միութեան Աեդր. Վարչութիւնը կը հեզն է արդեօք իր անդամակցութիւնը:

Հարկ է հոս հարց տալ թէ ի՞նչ կ'ընէ Աեդր. Վարչութեան անդամ եւ Աեդր. Կրթական Յանձնախումբի ատենապետուհի՝ Գարոյ Արպանեանը: Ան ժամանակին կը վճարուէր հսկելու եւ վարժարաններու մակարդակը համակարգելու համար: Այժմ չեմ գիտեր եթէ կը վճարուի, բայց որպէս Աեդր. Կրթական Յանձնախումբի ատենապետուհի, միայն Հաստատութեան փակման որոշումին դէմ “ ոչ՝ ետ դարձի” հրահանգ կ'արձակէ, երբ ինք պիտի ըլլար Հաստատութեան փակման դէմ ամենաբուն պայքար տանողը:

Ժամանակին Հ.Բ.Ը.Միութեան քաղաքականութիւնն էր Աեդր. Վարչութիւնը կապմել ժողովուրդը կապմող բոլոր դասակարգերով, որպէսյի ժողովուրդը ամբողջ ներկայացուած ըլլայ Աեդր. Վարչութեան մէջ ու կեդր. Վարչութիւնը կարենայ հետեւիլ բոլոր ձգտումներուն ու պահանջներուն: Այսպէս Աեդր. Վարչութեան մէջ ներկայ կ'ըլլային եկեղեցական մը, մտաւորական մը, ուսուցչական ասպարէլէն անձնաւորութիւն մը, յաջողած գործարար մը, ապառ ասպարէլի ներկայացուցիչ մը, նոյնիսկ համետո միութենական մը եւ այսպէս շարունակաբար: Ու Աեդր. Վարչութիւնը կը ստանար ժողովուրդային դիմագիծ:

Այս բոլորը անտեսուած են ու Աեդր. Վարչութիւնը ինքզինք հիմնադրամի վերածած, կոտորակուած, կապնուած է մասամբ Միութեան ծննդեան մտահոգութիւններուն անտեղեակ եւ Միութեան տարիներու ապրումներուն ու Միութեան ոգին անհաղորդ անձերէ, որոնք միշտ պատրաստ են հաճոյակատարութեամբ համաձայն ըլլայ ղեկավարութեան որոշումներուն: Ու այս որովհետեւ իրենց բազկերակը չէ վարկած տանաամեակներ ազգային տագնապներու հեւ ի հեւ հետապնդումներով:

Այս առթիւ կ'արժէ նաեւ ճանչնալ պարոն նախագահը: Ան ապառ ասպարէլով փաստաբան է: Հ.Բ.Ը.Միութիւնը 80ական թուականներուն ունեցաւ Յակոբ Տիրան Թօփալեանի ատելի քան 13 միլիոն տոլարի համող կտակը: Յակոբ Թօփալեան որպէս խելացի եւ ուշիմ մարդ, իր հարստութիւնը բաժնած ու վետեղած էր չորս տարբեր երկիրներու մէջ, Հարաւային Ամերիկէ, Զուիցերիա, Միացեալ Նահանքներ եւ Մէլշէլ կղզիները (Անգլիա): Ու ամէն երկրի մէջ պատրաստած ու ձգած էր կտակներ: Հ.Բ.Ը.Մ.ը իւրաքանչիւր երկրի մէջ փաստաբաններ առաւ կտակներուն գործադրութիւնը ապահովելու համար: Պարոն նախագահը այն ատեն Աեդր. Վարչութեան պարզ անդամ, ի պաշտօնէ իր Նիւ Եորքի գրասենեակէն կը հեռաձայնէր Միութեան փաստաբաններուն խորհրդակցելու անոնց հետ եւ անոնցմէ իմանալու համար կտակներուն գործադրութեան յառ աջացումը: Իր ճանրորդութիւններու ընթացքին ալ կը հանդիպէր մեր փաստաբաններուն, դարձեալ խորհրդակցելու համար անոնց հետ: Գային Յակոբ Թօփալեանի ժառանգորդները որոնց հետ պարոն նախագահը հանդիպումներ ունեցաւ ժառանգական հարցերը կարգադրելու համար: Կար նաեւ Սաստէ անուն տիկինը, որ Յակոբ Թօփալեանի բարեկամուհին էր եւ տեղեակ էր Յակոբ Թօփալեանի բոլոր գործունէութեան ու կտակներու մանրամասնութեանց: Պարոն նախագահը հանդիպումներ կ'ունենար տիկին Սաստէին հետ, կտակներուն շուրջ ծանօթութիւններ քաղելու համար:

Պարոն նախագահը որպէս անդամ Աեդր. վարչութեան եւ որպէս ղեկավարներէն մին Հ.Բ.Ը.Միութեան, ի պաշտօնէ ակնկալելի էր որ նիւթական ակնկալութիւն չ'ունենար Միութեան

շահերուն ի նպաստ տարած աշխատանքին համար: Բայց ան վերոյիշեալ աշխատանքներուն համար Whitman & Ransom փաստաբանական ընկերութեան անունով, որուն բաժնեկից ընկերներէն (partner) մին էր, Միութենէն գանձեց 146,162.61 ամ. սոյաբ: Անշուշտ այս գումարը Whitman & Ransom-ի մօտ իր անունին credit եղաւ, ընկերութեան կողմէ համապատասխան շահը իրեն փոխանցուելու համար:

Այս եւ այլ աշխատանքներու շուրջ իմ դժգոհութիւններս յայտնող նամակ մը գրեցի նախագահուհի տիկին Լուիզ Միսնոն Սանուկեանին 15 Նոյեմբեր 1994-ին: Այն ատեն իսկ կը նախատեսէի Միութեան այս օրերուն ստեղծուած վիճակը: Այդ նամակիս մէջ վերլուծած ու գնահատումը ըրած էի Միութիւնը յճացումի առաջնորդող պատճառներուն:

Անցեալին Կեդր. Վարչութիւնը իր կապին մէջ ունեցած է շատ ականաոր փաստաբաններ, ինչպէս Բիչրոտ Կրէյօրի, Յակոբ Տէրտէրեան, Տիգրան Սմարեան, Ա. Ֆէնէր: Ասոնք շատ կարեւոր աշխատանքներ կատարած են Միութեան համար, բայց իրենցմէ ոչ մէկը իր կամ իր ընկերութեան անունով Միութենէն որեւէ վճարում չէ ստացած: Այդ աշխատանքները Միութեան ի նպաստ իրենց պարտականութիւնը նկատած են:

Այսօր մէկ բան կը մնայ Հ.Բ.Ը.Միութեան Կեդր. Վարչութեան, համաւորէն անդրադառնալ առնուած սխալ որոշումին Սելգոնեանը փակելու եւ քաջութիւնը ունենալ վերակազմակերպուած վերաբանալու Սելգոնեան Կրթական Հաստատութիւնը բազմաազգային հայ պատանիներու առջեւ, ստեղծելով նիւթական միջոցներ որոնք արգելք չըլլան այդ ուսանողներու դէպի Սելգոնեան հոսքին: Միութեան նախագահները միշտ կրկնած են, նիւթական պատճառներով որեւէ հայ ուսանող պէտք չէ կրկուսի հայ դպրոց յաճախել: Պէտք չէ դաւաճանել Միութեան նախագահներուն կողմէ հայ ուսանողի նկատմամբ ճշդուած քաղաքականութեան:

Կարելի չէ որ ամբողջ հայութիւնը Հայաստան աշխարհէն մինչեւ հեռաւոր Իսլանտայ սխալ ըլլայ ու Նիւ Եորք նստած քանի մը հայութենէ խլուած անձեր ճիշդ ըլլան հայ պատանի ուսումնական պատրաստութեան շուրջ որոշումներ առնելու:

Ի վերջ Կեդր. Վարչութիւնը պիտո՞ւնէի, աշակերտութեան թիւի, մակարդակի անճիշդ տուրեալներով կը փորձէ համոզել ժողովուրդը Սելգոնեան Կրթական Հաստատութեան փակումը բացատրելու, երբ բոլորը ինք տարիներ առաջ ծրագրած ու պատրաստած էր: Ի վերջ Կեդր. Վարչութիւնը բարերարներուն եւ ժողովուրդին տրամադրած միջոցներէն հսկայական գումարներ կը ծախսէ մամուլի, փաստաբաններու եւ Կանադայի այլ միջոցներու իր սխալ, սպառնալից որոշումը արդարացնելու համար:

Օրինակ մը միայն տալու համար անգամ մը ես կրկնեմ: Սելգոնեան կալուածին վրայ Սելգոնեացիներու եւ Յանձնախումբին միջոցաւ կառուցուած եկամտաբեր շէնքին եկամտուններուն Հաստատութեան յատկացումը, որ շուրջ 300 հազար Ամերիկայի Դոլարի պէտք է ըլլայ այսօրուան Ամերիկայի վարձակալական քաղաքականութեամբ, իր կողմէ Հաստատութեան բացը գոցելու եղած յատկացում կը նկատէ ու այդ գումարի յատկումով կը ներկայացնէ Հաստատութեան պիտո՞ւնէի բացը: Որքա՞ն ծիծաղելի ու անտրամաբանական հաստատում: Ի՞նչպէս բացատրել նման ծիծաղելի մօտեցում մը:

Ար խօսուի այժմ Սելգոնեան Սանուց Միութիւններու կողմէ Հ.Բ.Ը.Միութեան Մ.Կ. Հաստատութիւնը փակելու որոշումին դէմ դատական գործունէութեան դիմելու շուրջ: Որքա՞ն օգտակար եւ պատուաբեր պիտի ըլլայ Միութեան համար նման վիճակի մը մէջ գոնուիլ: Ի՞նչ պիտի ըլլայ անցեալ եւ ապագայ բարերարներու հակադրեցութիւնը նման կացութեան մը առջեւ:

Այսքան անհանդուրժողութիւն, այսքան արհամարհանք ժողովուրդային ընդվզումին դէմ, ընդհարումը ժողովուրդին ու Միութեան միջեւ դատարաններ պիտի հասցնեն Միութիւնը: Կեդր. Վարչութիւնը կրնայ շատ դիրքութեամբ շրջել անհաճոյ, վնասակար ու անպատուաբեր այս վիճակը, յետո կոչելով Հաստատութեան փակման իր որոշումը, ժողովուրդի ձայնին անսացած ըլլալու գովելի վարքով: Այդ է որ կը սպասեն Միութեան տակալին հաստատուները: Անգամուան մը համար գոնէ կ'ակնկալենք որ Կեդր. Վարչութեան տասնըվեցերը գիտնան անսալ ժողովուրդի ձայնին ու վերաշահիլ ժողովուրդին վստահութիւնը: Այլապէս իրենց հետագայ կեանքը թունալից պոթումներու շարունակականութիւն մը պիտի ըլլայ:

